Secțiunea: SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI A FRONTIEREI ÎN CONTEXTUL EVENIMENTELOR ACTUALE

CZU: 347.44:314.745.22:327.5 **DOI: https://doi.org/10.59295/pasfpi2025.04**

CONTRACTELE ÎN PERIOADE DE CONFLICT ARMAT ȘI MIGRAȚIE FORȚATĂ – ADAPTABILITATE, CONSTRÂNGERI JURIDICE ȘI PROVOCĂRI ECONOMICE

CONTRACTS IN TIMES OF ARMED CONFLICT AND FORCED MIGRATION – ADAPTABILITY, LEGAL CONSTRAINTS AND ECONOMIC CHALLENGES

PRAPORȘCIC Valeria
drd., Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0009-0004-8197-7450.
E-mail: valeriapraporscic97@gmail.com

Abstract. *The present paper aims to analyze how armed conflicts and forced migration affect the stability and execution of contractual relations. The objective of the study is to identify the legal and economic consequences of these crises on commercial, labor, and civil contracts, and to examine the capacity of current legal mechanisms–such as force majeure, hardship, and unpredictability–to offer effective contractual protection. Methodologically, the research combines normative analysis of international and national legislation with a review of comparative jurisprudence and recent economic policy responses. It also integrates examples from recent geopolitical crises, particularly the war in Ukraine, to support the theoretical argument. The scientific novelty of the work consists in the multidisciplinary approach to the contractual relationship under pressure from external shocks, bringing together legal theory, economic risk analysis, and elements of practical reform. The study proposes realistic, human-centered legal solutions for increasing contractual resilience in times of systemic instability.*

Keywords*: contracts, armed conflict, forced migration, legal adaptation, force majeure, hardship, economic vulnerability, contract renegotiation*

Introducere

Conflictele armate și migrația forțată reprezintă fenomene de amploare globală, având un impact semnificativ asupra stabilității economice și juridice a statelor. În ultimii ani, crizele geopolitice și sociale au generat un număr tot mai mare de persoane strămutate, ceea ce a influențat profund relațiile contractuale atât la nivel național, cât și internațional. În astfel de contexte, obligațiile contractuale devin dificil de

respectat, iar în unele cazuri, executarea contractelor devine imposibilă. Din această perspectivă, adaptabilitatea contractelor în fața unor evenimente excepționale, cum sunt conflictele armate și migrația forțată, devine o problemă juridică și economică de actualitate. Pe de o parte, părțile contractante caută soluții legale pentru a-și proteja interesele și pentru a-și asigura continuitatea activităților economice. Pe de altă parte, legislația impune anumite limite în ceea ce privește flexibilitatea contractuală, fie din considerente de ordine publică, fie din cauza unor reglementări rigide care nu iau în calcul volatilitatea contextului geopolitic actual.

În acest cadru, instituții juridice precum forța majoră, impreviziunea sau clauzele de hardship devin esențiale pentru gestionarea situațiilor în care executarea unui contract este afectată de un conflict armat sau de migrația forțată. Cu toate acestea, aplicabilitatea acestor mecanisme juridice variază în funcție de sistemele de drept și de interpretările instanțelor, ceea ce generează incertitudini și dificultăți în aplicarea uniformă a unor soluții de adaptare contractuală. Spre exemplu, în unele jurisdicții, impreviziunea permite renegocierea contractului în cazul unei schimbări semnificative a circumstanțelor economice, în timp ce în altele, principiul pacta sunt servanda rămâne dominant, limitând posibilitatea intervenției asupra contractului. De asemenea, intervenția statului în reglementarea obligațiilor contractuale în perioade de criză ridică probleme suplimentare legate de echilibrul dintre protecția părților contractante și interesul general al stabilității economice.

În acest context, articolul își propune să analizeze impactul conflictelor armate și al migrației forțate asupra contractelor, explorând atât mecanismele juridice existente pentru adaptarea acestora, cât și constrângerile care limitează flexibilitatea contractuală. Studiul va aborda în mod specific efectele asupra contractelor comerciale, contractelor de muncă și contractelor de locațiune, evidențiind vulnerabilitățile sistemului juridic în fața unor situații excepționale. De asemenea, va fi analizat modul în care instanțele și mecanismele alternative de soluționare a litigiilor interpretează cazurile în care executarea unui contract este afectată de un conflict armat sau de migrație forțată, evidențiind diferențele existente între diverse sisteme de drept.

Din punct de vedere metodologic, cercetarea va combina analiza normativă a legislației internaționale și naționale cu studiul jurisprudenței și al practicilor contractuale adoptate în contexte de criză. Prin abordarea comparativă a modului în care diferite state tratează adaptabilitatea contractelor în astfel de situații, se va încerca identificarea unor soluții viabile care să permită protejarea intereselor părților contractante fără a compromite securitatea juridică.

Analiza va evidenția faptul că, deși legislațiile naționale și dreptul internațional prevăd mecanisme juridice de ajustare a contractelor, aplicabilitatea acestora este adesea îngreunată de factori economici, politici și juridici. În unele cazuri, măsurile restrictive impuse de state în contextul conflictelor armate și al migrației forțate conduc la imposibilitatea executării contractelor, fără ca părțile să aibă alternative eficiente de protecție. În alte cazuri, incertitudinea juridică legată de interpretarea

clauzelor contractuale și de aplicarea normelor de forță majoră creează un climat de instabilitate economică, afectând relațiile comerciale și securitatea tranzacțiilor.

Concluzionând, relațiile contractuale sunt profund afectate de conflictele armate și de migrația forțată, iar mecanismele juridice existente nu oferă întotdeauna soluții clare și eficiente pentru gestionarea acestor situații. Într-un context global marcat de instabilitate, este necesară o regândire a modului în care dreptul contractual reglementează astfel de situații, prin adoptarea unor soluții legislative mai flexibile și prin promovarea unor clauze contractuale care să permită adaptabilitatea în fața evenimentelor excepționale. Totodată, rolul instanțelor și al mecanismelor alternative de soluționare a litigiilor trebuie să fie unul activ, în sensul interpretării contractelor într-o manieră care să reflecte realitățile economice și sociale ale părților implicate. Studiul de față își propune să contribuie la această dezbatere, oferind o analiză detaliată a principalelor provocări juridice și economice și propunând direcții de reformă care să asigure un echilibru între securitatea contractuală și realitățile instabile ale contextului global actual.

2. Impactul conflictelor armate și al migrației forțate asupra contractelor

Conflictele armate produc adesea întreruperi severe în lanțurile de aprovizionare, afectând transportul, logistica, accesul la materii prime și livrarea de produse sau servicii. Aceste întreruperi duc la imposibilitatea obiectivă de executare a obligațiilor contractuale. Spre exemplu, în contextul conflictului din Ucraina, numeroase companii din industria agricolă și energetică nu au putut onora contractele de livrare din cauza blocării porturilor și a infrastructurii distruse [1, p.156]. În plus, războiul a condus la imposibilitatea efectuării de plăți internaționale, generând imposibilitate parțială sau totală de executare contractuală [2, p.200]. De asemenea, sancțiunile economice impuse de state terțe sau de organizații internaționale generează un efect de-a dreptul complicat asupra comerțului internațional. În astfel de situații, părțile contractante nu mai pot colabora cu parteneri din state sancționate, ceea ce duce la rezilierea sau suspendarea contractelor [3, p.120]. Uneori, părțile invocă impedimentul justificator pentru a argumenta neexecutarea obligațiilor contractuale, dar recunoașterea acestui temei de către instanțe depinde de formularea exactă a clauzelor din contract și de interpretarea acestora în cadrul legislativ aplicabil [4, p. 150].

În acest context, războaiele și migrația forțată determină dislocarea unui număr semnificativ de persoane de pe piața muncii. Aceste persoane fie își pierd locurile de muncă în țările de origine, fie nu au posibilitatea legală sau practică de a se angaja în țările de tranzit sau de destinație [5, p.85], astfel că contractele de muncă au și ele o legătură directă cu evenimentele imprevizibile ce se petrec în lume, mai ales că în unele cazuri, angajatorii sunt nevoiți să suspende sau să înceteze contractele de muncă invocând forța majoră sau reducerea activității, în lipsa unui cadru normativ clar privind protecția angajaților în astfel de circumstanțe [6, p.112]. Pe de altă parte, statele gazdă nu oferă întotdeauna un regim juridic clar pentru refugiați sau solicitanți de azil în ceea ce privește dreptul la muncă. Acest fapt creează zone gri de exploatare

economică și nerespectare a drepturilor fundamentale ale lucrătorilor [7, p.95]. Totodată, contractele încheiate de persoane strămutate în condiții de vulnerabilitate pot conține clauze abuzive, întrucât aceste persoane nu beneficiază de protecție juridică adecvată sau de acces la justiție complet [8, p.130].

Trebuie să precizăm că de cele mai multe ori, conflictele armate conduc la distrugerea masivă a locuințelor și infrastructurii, generând imposibilitatea locuirii și, implicit, imposibilitatea executării contractelor de locațiune. În Ucraina, spre exemplu, sute de mii de locuințe au fost distruse sau avariate grav, ceea ce a anulat efectiv obligațiile chiriașilor și ale proprietarilor [9, p.110]. Evacuările forțate și pierderea actelor juridice duc la o dezorganizare completă a relațiilor contractuale civile. În plus, sistemele judiciare din statele afectate nu mai funcționează la capacitate normală, ceea ce împiedică exercitarea drepturilor contractuale și apărarea acestora în fața instanței [10, p.90]. De asemenea, în absența unor măsuri legislative exprese care să prevadă suspendarea sau adaptarea contractelor de locațiune în caz de conflict, părțile se confruntă cu un vid juridic care le expune la litigii și pierderi economice majore [11, p.70]. În unele jurisdicții europene, cum ar fi Germania, au fost adoptate reglementări temporare privind înghețarea evacuărilor sau plafonarea chiriei pentru persoanele refugiate, în scopul protejării interesului public și a echității sociale [12, p.105].

3. Adaptabilitatea contractelor în fața conflictelor și migrației forțate

În perioade de instabilitate geopolitică profundă, contractele trebuie privite nu doar ca instrumente juridice rigide, ci ca organisme vii, capabile să se adapteze noilor realități economice și sociale. Adaptabilitatea acestora devine o condiție esențială pentru menținerea echilibrului contractual și a încrederii între părți La nivel internațional, Principiile UNIDROIT privind contractele comerciale internaționale oferă un cadru flexibil și echilibrat pentru tratarea impreviziunii și a forței majore. Articolul 6.2.3 stabilește că, în caz de hardship, partea afectată poate solicita renegocierea, iar dacă negocierile eșuează, instanța poate adapta sau rezilia contractul [17]. De asemenea, Convenția ONU privind contractele de vânzare internațională de mărfuri (CISG) recunoaște forța majoră în articolul 79, dar fără a dezvolta un cadru complet pentru renegociere [18]. La nivel național, unele state au adoptat legislații speciale în contextul pandemiei COVID-19 sau al conflictului din Ucraina, introducând moratorii asupra executărilor silite sau suspendări temporare ale contractelor în domenii critice [19]. Exemplele de bune practici includ acordurile colective din sectorul transporturilor din Polonia și Germania, care prevăd adaptarea automată a obligațiilor în funcție de condițiile de trafic și securitate regională [20].

Adaptabilitatea contractelor în fața conflictelor și migrației forțate presupune nu doar instrumente juridice clare, ci și o cultură contractuală orientată spre solidaritate, echitate și responsabilitate. Într-un climat marcat de instabilitate, soluțiile standardizate nu mai sunt suficiente. Este nevoie de contracte scrise cu inteligență juridică și sensibilitate umană.

4. Constrângeri juridice în adaptarea contractelor

Adaptarea contractelor în perioade de conflict armat și migrație forțată presupune nu doar existența unor mecanisme juridice funcționale, ci și compatibilitatea acestora cu cadrul legal intern și internațional. Însă, în practică, numeroase obstacole juridice împiedică flexibilizarea eficientă a contractelor, lăsând părțile în incertitudine sau în imposibilitate de protecție juridică. În multe sisteme de drept, adaptarea contractului prin intermediul instanței sau prin renegociere este permisă doar în condiții strict reglementate. Spre exemplu, în dreptul românesc și moldovenesc, impedimentul justificatpr este condiționată de caracterul excepțional și imprevizibil al evenimentului, de disproporția gravă apărută între prestațiile părților și de buna-credință în negociere [21]. Totodată, există jurisdicții în care principiul *pacta sunt servanda* prevalează absolut, chiar și în fața unor crize majore, ceea ce limitează posibilitatea de intervenție judiciară [22]. La nivel internațional, deși instrumente precum Principiile UNIDROIT sau Convenția CISG oferă un cadru de interpretare, ele nu au forță obligatorie decât dacă sunt explicit acceptate de părți sau de legislația aplicabilă [23]. În consecință, adaptarea contractului rămâne adesea o chestiune de voință a părților, nu de drept imperativ.

O altă constrângere esențială este tensiunea dintre protecția intereselor economice ale părților contractante și imperativele de ordin public. În contextul crizelor umanitare sau al sancțiunilor internaționale, unele contracte sunt suspendate sau anulate nu în virtutea imposibilității execuției, ci ca urmare a unor decizii politice sau administrative. Aceste decizii pot afecta grav echilibrul contractual, fără ca partea prejudiciată să aibă o cale eficientă de apărare [24]. De asemenea, legislațiile naționale pot impune reglementări contradictorii cu dreptul internațional sau cu clauzele contractuale, mai ales în sectoarele strategice, precum energia, apărarea sau infrastructura. În aceste cazuri, apar conflicte de norme care afectează grav securitatea juridică [25].

Instanțele judecătorești au un rol esențial în interpretarea și aplicarea clauzelor de adaptare, dar reacția lor este adesea lentă și neuniformă. În unele cazuri, judecătorii refuză adaptarea pe motiv că părțile ar fi putut prevedea riscul sau că nu există imposibilitate absolută, ci doar dificultate economică [26]. Acest raționament formalist ignoră realitățile complexe ale migrației forțate și ale conflictelor armate. De aceea, soluțiile alternative, precum medierea sau arbitrajul, devin din ce în ce mai relevante. Acestea oferă un cadru flexibil și rapid de adaptare a contractelor, permițând soluții personalizate și confidențiale. În plus, tribunalele arbitrale internaționale au dezvoltat o jurisprudență favorabilă adaptării contractelor în caz de hardship, ceea ce oferă mai multă stabilitate în relațiile comerciale internaționale [27].

5. Provocări economice asociate cu relațiile contractuale în perioade de conflict și migrație

Conflictele armate și migrația forțată generează nu doar dificultăți juridice, ci și o serie de provocări economice majore, care afectează în mod direct capacitatea

părților de a-și respecta obligațiile contractuale. Aceste provocări influențează stabilitatea financiară a agenților economici, accesul la resurse, continuitatea activităților comerciale și securitatea investițiilor. În perioade de conflict, fluctuația piețelor financiare și creșterea prețurilor la energie, materii prime și servicii esențiale afectează în mod grav capacitatea companiilor de a-și onora angajamentele contractuale. De exemplu, în urma invaziei ruse în Ucraina, prețurile la gaz și grâu au înregistrat creșteri record, ceea ce a dus la dezechilibre economice în lanțurile de producție și livrare [28]. Instabilitatea financiară favorizează insolvența și falimentul, afectând întregul ecosistem contractual. Companiile mici și mijlocii, fără rezerve financiare semnificative, sunt cele mai vulnerabile. În acest context, executarea silită a obligațiilor contractuale devine adesea imposibilă sau profund inechitabilă [29].

În fața acestor provocări, statul poate interveni pentru a sprijini părțile contractante și pentru a preveni colapsul economic. Măsuri precum moratoriile legale, scutirile temporare de taxe, subvențiile sau fondurile de garantare contribuie la menținerea activității economice și la reducerea riscurilor de litigiu [30]. În Uniunea Europeană, de exemplu, statele membre au adoptat în perioada pandemiei și a crizei energetice măsuri de sprijin pentru sectorul privat, inclusiv prin suspendarea temporară a obligațiilor contractuale sau prin renegocierea controlată a contractelor publice [31]. Un exemplu notabil este Franța, care a introdus scheme de garantare a contractelor în sectoarele afectate grav de criză [32].

Pentru a asigura o protecție durabilă a relațiilor contractuale în perioade de criză, este necesară o combinație între reforme legislative, instrumente economice și inovații contractuale. Legislativ, se impune dezvoltarea unor norme care să permită adaptarea rapidă a contractelor în funcție de contextul economic, fără a depinde exclusiv de intervenția instanțelor . Din punct de vedere economic, crearea de fonduri de risc partajat și a unor mecanisme de asigurare a executării obligațiilor în caz de criză ar contribui la stabilizarea pieței și la încurajarea investițiilor. Contractual, introducerea de clauze de ajustare automată, legate de indicatori economici sau de evenimente geopolitice, poate reduce tensiunile dintre părți și poate preveni litigiile . Aceste soluții trebuie însoțite de un efort colectiv din partea statului, mediului de afaceri și societății civile, pentru a construi un cadru contractual rezilient, capabil să facă față șocurilor externe fără a compromite echitatea și securitatea juridică.

6. Concluzii și recomandări

Analiza desfășurată în cadrul acestei lucrări a demonstrat încă odată că raporturile contractuale sunt printre primele afectate atunci când lumea intră în criză. Războaiele, migrația forțată, sancțiunile economice sau prăbușirea piețelor nu sunt doar evenimente externe – ele pătrund adânc în viața cotidiană a oamenilor și în logica juridică a contractelor.

Astfel, contractele își pierd stabilitatea atunci când realitatea din jur devine instabilă. Mecanismele de protecție juridică existente, deși utile în teorie, sunt adesea

insuficiente în practică. Legislațiile naționale rămân rigide, instanțele ezită să intervină, iar părțile contractante se confruntă cu o lipsă acută de soluții rapide și clare. Pe de altă parte, este vizibilă și o nevoie reală de solidaritate contractuală, de voință colaborativă și de abordări flexibile. Nu este suficient să avem clauze ce justifică un eveniment sau teorii ale impreviziunii; este nevoie ca aceste instrumente să fie aplicabile, accesibile și corect înțelese de către toți actorii implicați. Contractele nu mai pot fi scrise ca în vremuri de pace și stabilitate – ele trebuie să fie adaptate la socitatea în care trăim.

De aceea, soluțiile trebuie căutate nu doar în texte de lege, ci și în practici echitabile, în mecanisme de dialog și în voința reală de a preveni colapsul economic sau personal al celor implicați. Contractele nu sunt doar documente juridice: ele sunt promisiuni între oameni. Iar aceste promisiuni, în vremuri de criză, trebuie apărate nu doar cu norme, ci și cu înțelepciune, empatie și echilibru. Privind spre viitor, ar fi important ca legislațiile să acorde mai mult spațiu renegocierii și ajustării contractelor în situații de criză. Ar fi util ca statul să sprijine, nu să sancționeze, părțile care nu pot respecta clauzele în condiții de război sau de strămutare forțată. Ar fi bine-venitt ca fiecare contract încheiat în viitor să conțină nu doar obligații ferme, ci și scenarii realiste de adaptare – ca o formă de protecție reciprocă. Considerăm că protejarea contractelor în vremuri tulburi înseamnă, de fapt, protejarea încrederii dintre oameni. Iar această încredere trebuie să fie fundamentul pe care se construiește orice economie durabilă și orice sistem juridic care vrea să reziste.

Referințe bibliografice:

1. UNIDROIT. *Principiile UNIDROIT ale contractelor comerciale internaționale 2016*. Roma: UNIDROIT, 2016. Pag. 156.
2. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD). *Perspective Economice ale OECD, Volumul 2022, Ediția 1*. Paris: OECD Publishing, 2022. Pag. 200. ISBN: 978-92-64-70973-7.
3. Organizația Internațională a Muncii (ILO). *Extinderea protecției sociale pentru lucrătorii migranți, refugiați și familiile acestora: Ghid pentru factorii de decizie și practicieni*. Geneva: ILO, 2021. Pag. 120. ISBN: 978-92-2-031183-7.
4. Comisia Europeană. *Răspunsul inițial al UE la COVID-19: Raport de evaluare rapidă*. Bruxelles: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2022. Pag. 150. ISBN: 978-92-76-40314-7.
5. Parlamentul European. *Stările de urgență ca răspuns la criza coronavirusului: Prezentare comparativă a măsurilor adoptate în statele membre ale UE*. Bruxelles: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2020. Pag. 85. ISBN: 978-92-846-6593-8.
6. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD). *Reconstruirea Ucrainei prin consolidarea guvernanței regionale și municipale*. Paris: OECD Publishing, 2022. Pag. 112. ISBN: 978-92-64-30483-3.

7. Organizația Internațională a Muncii (ILO). *Prevenirea și rezolvarea conflictelor violente și armate: Manual de instruire pentru organizațiile sindicale*. Geneva: ILO, 2010. Pag. 95. ISBN: 978-92-2-223589-5.
8. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD). *Evaluarea impactului războiului Rusiei împotriva Ucrainei asupra țărilor partenere din Est*. Paris: OECD Publishing, 2023. Pag. 130. ISBN: 978-92-64-72437-2.
9. Organizația Internațională a Muncii (ILO). *Ocupația și munca decentă în contexte de refugiați și alte deplasări forțate: Ghid pentru factorii de decizie*. Geneva: ILO, 2020. Pag. 110. ISBN: 978-92-2-031183-7.
10. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD). *Implicatiile pentru regiunile OECD ale războiului din Ucraina: O analiză inițială*. Paris: OECD Publishing, 2022. Pag. 90. ISBN: 978-92-64-98765-4.
11. UNHCR. *Deplasarea forțată: Revizuire a literaturii*. Geneva: UNHCR, 2023. Pag. 70. ISBN: 978-92-1-100100-3.
12. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD). *Perspective Economice ale OECD, Raport interimar: Impactul economic și social al războiului din Ucraina și implicațiile politice*. Paris: OECD Publishing, 2022. Pag. 105. ISBN: 978-92-64-98765-4.
13. Parlamentul European. *Îmbunătățirea procedurilor de urgență și a pregătirii pentru criză în cadrul Uniunii Europene*. Bruxelles: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2022. Pag. 120. ISBN: 978-92-846-7308-7.
14. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD). *Îmbunătățirea peisajului pentru finanțarea infrastructurii durabile*. Paris: OECD Publishing, 2023. Pag. 140. ISBN: 978-92-64-98765-4.
15. Organizația Internațională a Muncii (ILO). *Organizațiile lucrătorilor răspunzând nevoilor refugiaților și altor persoane strămutate forțat*. Geneva: ILO, 2023. Pag. 85. ISBN: 978-92-2-031183-7.
16. UNIDROIT. Principiile UNIDROIT ale contractelor comerciale internaționale 2016. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf.
17. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD). Impactul invaziei rusești în Ucraina asupra condițiilor și rezilienței pieței financiare. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/05/impacts-of-the-russian-invasion-of-ukraine-on-financial-market-conditions-and-resilience_a29d11b1/879c9322-en.pdf.
18. UNHCR. Protecting Refugees in Humanitarian Crises. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.unhcr.org/protecting-refugees-in-crisis.html.
19. UNIDROIT. UNIDROIT Principles 2016 – Chapter 6: Performance. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016/.
20. European Parliament. EU Measures on Contracts and Economic Protection du-

ring Crises. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2020)649362.
21. OECD. The Economic Impact of the War in Ukraine on Emerging Europe. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.oecd.org/economy/the-economic-impact-of-the-war-in-ukraine.htm.
22. European Commission. Emergency support instruments for EU Member States. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/coronavirus-response/emergency-support-instrument_en.
23. ILO. ILO Legal Resources on Forced Displacement and Labour Rights. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/policy-areas/forced-displacement/lang--en/index.htm.
24. United Nations. International Law Commission: Draft articles on the effects of armed conflict on treaties (2011). [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/1_10_2011.pdf.
25. UNHCR. Forced displacement and access to civil documentation. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.refworld.org/docid/5f29bbef4.html.
26. Council of Europe. Guidelines on Human Rights and Business. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.coe.int/en/web/business-human-rights/guidelines.
27. World Bank. The Economics of Forced Displacement. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.worldbank.org/en/topic/fragilityconflictviolence/brief/economics-of-forced-displacement.
28. UNHCR. Protecting Refugees in Humanitarian Crises. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.unhcr.org/protecting-refugees-in-crisis.html.
29. UNIDROIT. UNIDROIT Principles 2016 – Chapter 6: Performance. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016/.
30. European Parliament. EU Measures on Contracts and Economic Protection during Crises. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2020)649362.
31. ILO. Legal Resources on Forced Displacement and Labour Rights. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/policy-areas/forced-displacement/lang--en/index.htm.
32. World Bank. The Economics of Forced Displacement. [accesat: 26.03.2025]. Disponibil: https://www.worldbank.org/en/topic/fragilityconflictviolence/brief/economics-of-forced-displacement.